

Едно важно свидетелство за административната и църковна дейност на Григорий Цамблак като Киевски митрополит е Похвалата на отците от Констанцкия събор, която не е превеждана досега цялостно на съвременен български език. Констанцкият събор е открит на 5.11. 1414 г. и продължава до 22.04.1418 г. Словото е произнесено на 25.02.1418 г. Натрупана е огромна литература, свързана с проучванията върху дейността на събора и с представителството на Православната църква. Участието и позицията на Цамблак обаче е все още дискуссионен проблем, при решаването на който се използват повече извори на латински език, отколкото текстове на славянски. Словото на Цамблак е изследвано в литературно и стилно-езиково отношение сравнително добре, но стойността му на исторически документ все още се нуждае от компетентен коментар.

Преводът на словото се дава по изданието на Н. К. Никольский. Материалы для истории древнерусской духовной письменности. — Известия Отделения русского языка и словесности Императорской академии наук, VIII, 1903, 2, с. 148—152.

ГРИГОРИЙ ЦАМБЛАК. ПОХВАЛНО СЛОВО НА ОТЦИТЕ ОТ КОНСТАНЦКИЯ СЪБОР

Как да се обърнем към вас, о приятели, господари, отци и братя? Как да ви назовем? С кого да ви сравним? Как да ви похвалим? Вас, тези, които толкова и такава добро спокойствие за Църквата изпросихте чрез вашя събор? Как да се насладим на вашите добродетели? С какви думи подобаващо да ви облажим? Защото този, който иска за вас слово да сътвори, на вас подобен трябва да бъде и по дела, и по думи, за да може подобното равностойно, наистина правдиво да бъде възхвалено. Но Христос вас, приятели и господари, предварително с преумножение ви похвали, когато рече на учениците: *“Вие сте светлината на света”* (Мт. 5,14): и ви облажи също, свои братя като ви направи, когато каза: *“Блажени миротворците, защото те ще се нарекат синове Божии”* (Мт. 5,9).

Въпреки това казвам:

Вие сте наистина праведни наставници по евангелския път. Вие сте благи слуги, добри и верни, които таланта умножихте: в малкото верни се показахте, над многото очаквате да бъдете поставени, та когато не след дълго приемете покой от усилията, в радостта на своя господар да влезете (по Мт. 25, 21). Вие сте изкусни кормчии, насочващи църковния кораб и към тихото пристанище на смирението, и към избавлението от всякакви ветрове. *“Вие сте солта на земята”* (Мт. 5, 13), разумът на целия църковен ред, следящи и не допускащи да се руши в разложението и разединението на еретическите замисли, спечелващи и укрепващи и най-студеното чрез силата на любовта. Вие сте премъдри и преизкусни лекари, опазващи църковното тяло неуязвимо от всякакъв недъг на зломислиятa и отвеждащи към вечно здраве чрез еднаквостта и съответствието на четирите евангелия сякаш чрез четирите съставки на този свят. Вие сте църковни звезди, много по-светли и по-действени от небесните звезди, насочващи не плаващи по вода кораби към градове и местности, а душите напътстващи към небето, към горния Йерусалим, към нашето древно отечество.

И дори нещо повече:

На слънцето вие сте зарите, просветително действие имащи, мокротата на неверието изсушаващи, защото Спасителя богословците слънце назоваха. Вие сте добрите управители, които, като дойде господарят, бдящи ще ги свари. Вие сте добрите пастири, полагащи душите си за овцете (по Йо. 10, 11) и, както и в другите неща, така и тук уподобяващи се на първопастиря Христос.

Блажени са църквите, които ви притежават! Блажени са овцете Христови, които вие пасете! Блажени са агънцата, които вие отглеждате! Знаем, доблорастни и многоородни ще бъдат вашите стада, много млечни, многовълни и благодрави, понеже на пасища злачни и на извори с чиста вода — пророческите и апостолските книги — ги наставляват и пасете.

И какво повече да кажа на великите и небесни мъже?!

Облажавам вашето водителство и наставничество повече от водителството, и наставлението, и предводителството, и воеводството на Мойсей, великия и боговидаец! И людете ви — повече от людете на оногова. Той, прочее, през дълбините по сухо преведе людете чрез сянката и чрез гаданието на кръста — люде непокорни и развратени; и с фараона се бори за тях. Вие пък не веднъж, а непрестанно със самия дявол се борите за людете, които Христос сам ви повери като рече към Петър: *“Ако ме любиш, паси моите овце”* (Йо. 21, 17). И не от Египет извеждащи, палестинската земя да се наследи ръководите, а от страданията извеждащи, въздуха да се прелети

творящи, пред лицето божие благочестивото да се яви удостояват: люде богати, царско свещенство, народ свещен; не роптателни като ония, а благодарни; не назад поглеждащи и свинското месо споменаващи, а към небето зрящи и пеещи: *“Подигам очи към планината, откъдето ще ми помощ дойде. Моята помощ е от Господа, който сътвори небето и земята”* (Пс.120,1-2); не крещящи към Аарон с убийствен глас, когато Бог даде Закона на планината: *“Направи ни богове, които да ни предвождат”*, а с Давид покланящи се и хвалещи, възгласяйки: *“Кой Бог е тъй велик както Бог наш! Ти си Бог, който прави чудеса”* (Пс. 76,14-15).

Облажавам вашите езици повече от тръбите на онези свещеници, чрез които йерехонските стени се разрушиха, защото там, прочее, се събориха стени видими и разорими, а вие сринахте мисловните стени и самите крепости на дяволската надежда — сборището, извършило съблазните.

Облажавам вашата божествена ревност! Целувам вашето горещо усърдие, защото вие се явихте ревнителни след Мойсей, след Илия, след Кръстителя и след апостолите.

Какво е в сравнение с вашата ревност ревността на Финес и делото му спрямо вашето дело? Защото той, прочее, прободете мерзостите на прелюбодействащото човешко — вие пък самия враг прободохте с копието на богоугодното смирение и възложихте върху Църквата най-прекрасния венец.

Но както това дело, толкова и така достойно за вашето любомъдрие, извършихте заради действащия във вас Дух, така отново се постарайте, моля ви, със същото усърдие и със същото действие на Духа да съедините разделящите се и в едно да съберете според първата уредба и според отческото предание църковното тяло, което от много години заради дяволската завист е разцепено.

Докога, о прелюбезни отци, ще търпите да гледате удовете Христови от съединенията и връзките отделени? Докога Христос, Който е глава на Църквата, ще бъде нападан постоянно от удовете, с които би следвало да се весели и да се краси? Там, където до ревността са препирните, до единомислието — недомлъвките, до опитността — желанието на едната страна да победи другата, не е ли явна борбата срещу главата, която е Христос? Заради това и подобаващо Христос бе наречен от Павел глава църковна. Подобно на съединението на всички жили и артерии с усещането, на носещите най-тежко бреме — с движението, на главния и малкия мозък — с оглавяването, това многосъставно и многообразно по частите си живо същество е единно, състройващо човека, животворящо и водещо, понеже всеки член знае своето предназначение, а не се носи безчинно, без волята на главата. Докога единната християнска църква на две слави ще се дели? И как ще се

нарече християнска църквата, която няма Христовото съединение? Христос ни съедини чрез Кръщението и Евангелието и когато вървеше към доброволното страдание, Отца помоли за нас, като каза: *“Отче, стори ги да бъдат едно, както ние сме едно”* (по Йо.17,11). Днес няма единство! Името, прочее, е едно — то е Христос — славите и разбиранията са различни; вярата в Троицата е единна, но изповеданието не е еднакво! Докога източните ще укоряват западните, а западните пък — източните, подобно на това, което някога беше сред иудеите и самаряните. Заради това немалко ги укори Александър Македонски, когато беше там и като узна това от тях. Човек елин, който нито апостолите, нито пророците беше слушал, подтикнат от естествено и премъдро разсъждение, заради разделението осъди неединомислието и несъгласието със заслужено осъждение.

Кой, прочее, и нас няма справедливо да осъди: иудеин ли, езичник ли или пък който и да било от народите?

Ще се покажа дързък малко пред вас, но удостойте ме с милост, защото не изобличително, но от вашето желание подтикван, ще река не само на вас, но и на гърците: *“да се не хвали мъдър с мъдростта си”*, според велегласния пророк, и *“да се не хвали богат с богатството си”* (Иер.9,23), а за следното да се хвали хвалещият се: за истината, за която нашият учител Павел се хвалеше: *“Ако пък поискам да се хваля, няма да бъда безумен, защото ще кажа истината”* (2К 12,6). Не истината изобщо, не от светската премъдрост на този свят, не от суетните философи с техните мъдрувания, а духовната, която беше провещана от учените отци, и предадена, и утвърдена със строга запрета.

Да се съберем, о господари и отци, и да се обединим чрез добрата необходимост, и да се запитаме един друг с добро питане: братски, а не поради строгост, богоугодно, а не за своя угода, истинно, а не измамно, смирено, а не надменно, любомъдро, а не любостранно, апостолски, а не фарисейски. Нека послушаме и учението на великия боговидец Мойсей, казващо: *“Попитай баща си — и той ще ти обади; старците си — и те ще ти кажат”* (Второзак. 32,7).

Нека попитаме отците, защото те днес вещаят с книгите така, както тогава вещаеха с език. Най-вече затова богомъдрите ни оставиха книгите: напътствани от тях, да се водим, подобно на кораб от звезда, към небето на благочестието и към пристанище, закътано от ветровете на чуждите предавания. И нещо повече дори: не просто вещаят, но и тръбят по вселената. Не са изречени думи — според пророка, — които да не се чуват. *“Техният звук се носи по цяла земя и техните думи, до краищата на вселената”* (Пс.18,5).

Бог на смирението, който чрез кръста разруши средостението на враж-

дата и съедини горното с долното, нека Той да подтикне и двете страни към единение; и да изпрати Светия дух в сърцата ви, и слово да даде, което да отключи устата ви, та според първото отческо предание да обновите благочестивото изповедание на вярата, без да се противопоставяте по нищо, което е добре предадено от боговдъхновените отци чрез догмата; и да обедините Църквата, която добрият пастир чрез своята кръв спечели, та заради вас още повече да се слави пребожествената Троица. На нея слава навеки. Амин.

Встъпителни бележки и превод: Мария Спасова